

SZIVÓS KRISTÓF*

Gondolatok az individualizációs és a szubsztanciálási elméletekről a legújabb magyar perjogi kodifikáció tükrében**

I. Bevezetés

A magyar polgári perjog az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952. évi Pp.) elfogadása óta az ún. szubsztanciálási elméletet fogadja el. Ezt a rendszert fenntartja a jelenleg hatályos polgári perrendtartás, a 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) is. A Pp. főtárgyalási modelljének perindítási szaka vonatkozásában a keresetlevél kulcsfontosságú dokumentum.¹ A teljeskörű tényállítás-előadás elmaradása elméletileg azt jelenti, hogy a keresetlevél tartalmilag hiányos, amely perakadály és így a keresetlevél visszautasításával jár együtt [Pp. 176. § (2) bek. e) pont]. Kérdés ugyanakkor, hogy a bíróság csak a keresetlevél alapján meg tudja-e állapítani, hogy a felperes minden tényállítást előadott-e, hiszen az alperesi nyilatkozat hiányában nincs viszonyítási alapja. A tanulmány röviden bemutatja az egyes elméleteket (II.), a Pp. megoldásával szemben felmerült kérdéseket (III.), bemutatja a Pp. novellája által végrehajtott módosításokat (IV.), végül pedig összegzi a legfontosabb megállapításokat (V.).

II. Az individualizációs és a szubsztanciálási elméletekről általában

A perjogtudomány a *kereset alapja*, azaz a tényállítások előadásának részletességével kapcsolatban hagyományosan két elméletet különböztet meg: az individualizációs és a szubsztanciálási elméletet.

---

* tanársegéd, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar

** A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-4. kódszámú Új Nemzeti Kiválósági Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

¹ UDVÁRY SÁNDOR: *A jövő polgári perrendtartása madártávlatból*. Pro Futuro 2016/2. 119. p.

1. Az individualizációs elmélet

Az individualizációs elmélet klasszikus formája alapján a felperes a tényállításokat csak olyan részletességgel tartozik előadni, amely szükséges ahhoz, hogy az ő igényét más igényektől meg lehessen különböztetni (azaz individualizálható legyen).² A tények részletes előadása ebben az esetben csak lehetőség a felperes előtt, de nem törvény által támasztott követelmény.³ A magyar perjogban az 1911. évi I. törvénycikk (a továbbiakban: 1911. évi Pp.) épült erre a rendszerre. Kiemelendő ugyanakkor, hogy bár nem volt elvárás a felperes részéről a teljeskörű tényelőadás, azt a legtöbb esetben a joggyakorlatban mégis megtették (erre a perfelvételt követően előterjesztett, viszonylag kevés számú felperesi előkészítő irat jelenti a bizonyítékot).⁴ Az individualizációs elmélet a felperes számára a jog- és tényállítás során azt a követelményt támasztja, hogy a tényeket csak a legszükségesebb mértékben kell előadnia, de annyit elő kell adnia, hogy azok kifejezetten egy adott érvényesíteni kívánt jogra mutassanak.⁵ Elegendő ugyanis, ha az alperes azonosítani tudja azokat az eseményeket, amelyek alapján igényt támasztanak vele szemben.⁶

A legújabbkori magyar perjogi kodifikáció során a Szakértői Javaslat⁷ a keresetlevél benyújtásakor az individualizáció elvét követelte meg. A felperesnek a keresetlevélben elő kellett adnia a perfelvétel során előadni kívánt keresetet, így az érvényesíteni kívánt jog megjelölését, az annak alapjául szolgáló tényállításokat és azok bizonyítékainak előadását, oly módon, hogy a jogállítás a kereset egész tartalmából megállapítható legyen, valamint a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet [Szakértői Javaslat 141. § (2) bek.]. Magyary még az 1911. évi Pp. kapcsán úgy fogalmazott, hogy „a kereset individualizálásának elve azonban a Pp. szerint nem kizárólagos, hanem csak minimális kellék, amely mindig pótolható a többlettel, a szubsztanciálással.”⁸ Tehette a felperes ezt azzal a kockázattal, hogy ha ez halasztást eredményez, akkor a felperesnek ennek költségeit is viselnie kellett pernyertességtől függetlenül.⁹ Ugyanezt a felfogást vallotta a Szakértői Javaslat is, egy különbséggel. Az 1911. évi Pp. rendszerében a perfelvétel valóban a per alapítására szolgált, így a pergátló kifogásokon és az alperes perbebocsátkozásán kívül a

² BECKER-ÉBERHARD, EKKEHARD: *ZPO § 253*. In: KRÜGER, WOLFGANG – RAUSCHER, THOMAS (szerk.): *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen* Bd. I. C. H. Beck. München, 2020. 77. bsz.

³ ROSENBERG, LEO – SCHWAB, KARL HEINZ – GOTTWALD, PETER: *Zivilprozessrecht*. C. H. Beck. München, 2018. 569. p.

⁴ L. részletesen SZIVÓS KRISTÓF: *Plósz Sándor (1846–1925)*. FORVM. Acta Juridica et Politica 2020/1. 561–562. pp.; PÁKOZDI ZITA: *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2017a. 35. p.

⁵ PÁKOZDI ZITA: *A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp.-ben*. Jogtudományi Közlöny 2017b/7-8. 346. p.

⁶ BACHER, KLAUS: *ZPO § 253*. In: VORWERK, VOLKERT – WOLF, CHRISTIAN (szerk.): *Beck'sche Online-Kommentare. Zivilprozessordnung*. C. H. Beck. München, 2022. (állapot: 2022. december 1.). 53. bsz.

⁷ VARGA ISTVÁN – ÉLESS TAMÁS (szerk.): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*. HVG-Orac. Budapest, 2016.

⁸ MAGYARY GÉZA: *Magyar polgári perjog*. Franklin. Budapest, 1924. 355. p.

⁹ SZIVÓS 2020, 561. p.

bíróság más kérdéseket nem tárgyalt,¹⁰ azaz a szubsztanciálás követelménye az érdemleges tárgyalásra maradt. A Szakértői Javaslat ugyanakkor már a perfelvételi tárgyaláson megkövetelte a szubsztanciált előadást.¹¹ Fenntartotta tehát a keresetlevél idézőlevél jellegét azzal, hogy a keresetlevélnek csak az érvényesíteni kívánt jogot kell tartalmaznia, amely nem jelent döntési kötöttséget a bíróság számára, és a perfelvételi tárgyaláson történt a perbevitt magánjogi igény véglegesítése.¹²

2. A szubsztanciálási elmélet

A szubsztanciálási elmélet alapján a kereset alapja a jogvita tárgyának teljes értékű eleme. Ez megköveteli a tények előadását. Ezen elmélet szerint a kereset alapját „a kereset érdemére vonatkozó következtetés megalapozásához jogilag alkalmas vagy szükséges tények” képezik.¹³ Az individualizációs és a szubsztanciálási elméletek között történeti folytonosság nem figyelhető meg, azaz nem az előbbi meghaladottsága eredményezte az utóbbit. A magyar perjog történetében ugyanis már az 1868. évi LIV. törvénycikk is a szubsztanciálás elvét fogadta el,¹⁴ vagyis megállapítható, hogy a kettő közötti állásfoglalás pusztán jogalkotói értékvalasztás, szabályozási technikák függvénye.¹⁵

Az 1952. évi Pp. is a szubsztanciálás elvére épült, hiszen „[a] szocialista bíróság [...] a polgári perben is az objektív igazságot, a peres felek valódi jogait és egymáshoz való viszonyát tartozik felderíteni. A szocialista polgári perben fel kell tárni az ügy eldöntése szempontjából lényeges összes körülményeket. Az tehát a helyes felfogás, amely megköveteli, hogy már a keresetlevél alapos adatai is segítsék elő a lényeges körülmények kiderítését.”¹⁶ *Novák István* is úgy fogalmazott, hogy „[m]intha pedig az igazság kiderítéséhez tényeknek van szükség, ezért mellőzhetetlen a keresetnek tényekkel való körülbástyázása.”¹⁷

Szintén a szocialista joghoz köthető a *Névai* által relevancia-elvnek nevezhető felfogás, amely szemben állt az individualizációval, közel állt a szubsztanciálási elmélettel, de azzal nem volt azonos.¹⁸ Szerinte ugyanis szükséges bár mindazon tényeknek az előadása, amely nélkül a peres felek jogviszonyának eldöntése szempontjából lényeges mozzanatai

¹⁰ L. részletesen SZIVÓS, KRISTÓF: *Das freie Vorbringen und seine Begrenzung nach der Kodifikation des ungarischen Zivilprozessrechts*. Journal on European History of Law 2022/2. 116. p.

¹¹ Szakértői Javaslat, 289. p. Ehelyütt megjegyzendő, hogy mind az 1911. évi Pp., mind a Szakértői Javaslat a költségspecializáció elvét rendelte alkalmazni arra az esetre, ha a felperes ügy egészítené ki vagy változtatná meg előadását, amely tekintetében nem várható el az alperestől az azonnali nyilatkozattétel.

¹² ÉLESS TAMÁS – DÖME ATTILA: *Alapvetések a polgári per szerkezetéhez*. In: NÉMETH JÁNOS – VARGA ISTVÁN (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-Orac. Budapest, 2014. 66–67. pp.

¹³ BECKER-ÉBERHARD 2020, 77. bsz.

¹⁴ JANCÓS GYÖRGY: *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*. Athenaeum. Budapest, 1912. 375. p.

¹⁵ KENGYEL MIKLÓS: *A keresetindítás*. In: Németh János – Kiss Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata* 1. Complex. Budapest, 2010. 488–489. pp.

¹⁶ NÉVAI LÁSZLÓ: *Keresetindítás*. In: NÉVAI LÁSZLÓ – SZILBEREKY JENŐ (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata* 1. Közgazdasági és jogi Könyvkiadó. Budapest, 1976. 654. p.

¹⁷ NOVÁK ISTVÁN: *A kereset a polgári perben*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1966. 24. p.

¹⁸ NÉVAI LÁSZLÓ: *A szocialista polgári eljárásjog elméleti alapkérdései*. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1987. 260. p.

nem lennének feltárhatók, ez ugyanakkor nem jelenti, hogy a felperesnek „válogatás nélkül bele kell foglalnia az érvényesíteni kívánt joggal összefüggésben álló minden tény; azokat a tényeket azonban, amelyek *hatnak a per eldöntésére*, feltétlenül elő kell adni a keresetlevélben.”¹⁹ A szubsztanciálási elmélet a magyar perjogban egyébként a rendszerváltozást követően is fennmaradt, összhangban a per akkori céljával (1952. évi Pp. 1-2. §§).²⁰

Bár a perjogi kodifikációt megelőző időszak és a szocialista perjog is a szubsztanciálási elvére épült, ennek elméleti alapja teljesen eltérő. Utóbbi vonatkozásában kiemelendő, hogy az objektív igazság elérése miatt követelte meg a teljeskörű tényelőadást, előbbi vonatkozásában viszont azt szükséges megjegyezni, hogy az eshetőségi elv érvényesülése volt az a faktor, amely teljeskörű előadásra kényszerítette a felperest.²¹

III. A Pp. szabályozása és annak problematikája a háromtagú pertárgyfogalom tükrében

1. A Pp. megoldása

A Pp. miniszteri indokolásának megfogalmazása szerint „[a] keresetlevélben feltüntetendő tények (tényállítás) vonatkozásában a Javaslat [értsd: Pp.] fenntartja a hatályos Pp. [értsd: 1952. évi Pp.] azon követelményét, hogy a felperesnek elő kell adnia az érvényesíteni kívánt jogot megalapozó összes jogilag lényeges (releváns) konkrét tény. A Javaslat megköveteli továbbá a kereseti kérelem (petitum) meghatározásának alapjául szolgáló konkrét tények előadását is, amiből megállapítható, hogy az mit tartalmaz, miből tevődik össze, hogyan és milyen adatok alapulvételével került meghatározásra.”²² A keresetlevéllel szemben általánosságban megállapítható, hogy a Pp. fokozottabb és részletesebb követelményeket támaszt annak érdekében, hogy a szükséges peranyag mihamarabb rendelkezésre álljon, és a hiánypótlás elkerülhető legyen.²³ A tények tekintetében *Lugosi* szerint továbbra is irányadó tehát, hogy valamennyi releváns tényt elő kell adni, amely a kereset alapját képezheti.²⁴ *Ébner* úgy foglal állást, hogy a Pp. a modern szubsztanciálási elméletnek megfelelő tényelőadást ír elő, azaz „nem szükséges a teljes életviszony történéseit feltárni, hanem valamennyi, a minősítéssel felhívott jog törvényi tényállásának megfelelő, jogra mutató élettényállás-elemet kell előadni.”²⁵

¹⁹ Uo. 260. p. (kiemelés a szerzőtől átvéve).

²⁰ KENGYEL 2010, 489. p.

²¹ Ehelyütt azonban kiemelendő, hogy a joggyakorlat ezen a teljeskörűségeen lazított. SZIVÓS KRISTÓF: *Az írásbeli polgári per jellemzői az 1868. évi LIV. törvénycikkből*. Állam- és Jogtudomány 2022/3. 99–100. pp.

²² T/11900. sz. törvényjavaslat a polgári perrendtartásról. Részletes indoklás a 170. §-hoz.

²³ ZSITVA ÁGNES: *A perindítás*. In: WOPERA ZSUZSA (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz*. Wolters Kluwer. Budapest, 2019. 400. p.

²⁴ LUGOSI JÓZSEF: *A keresettel érvényesített jog*. Magyar Jog 2018/3. 147. p.

²⁵ ÉBNER VILMOS: *Perindítás*. In: VARGA ISTVÁN (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I/III*. HVG-Orac. Budapest, 2018. 647. p.

Két fő tényezőre vezethető vissza, hogy a keresetlevéllel kapcsolatos szabályok formalizmust teremtettek a perben: egyfelől a törvényszéki bemeneti szint és ezzel összefüggésben az a körülmény, hogy polgári perben főszabály szerint kötelező a jogi képviselést [Pp. 72. § (1) bek.].²⁶ Éppen ezért elvárható, hogy a fél anyagi jogi és perjogi értelemben is megfelelő keresetlevelet nyújtson be annak érdekében, hogy rendelkezésre álljon a bíróság és az alperes számára is valamennyi leglényegesebb adat, amely a perfelvételi szakban előírt feladatok teljesítéséhez szükségesek.²⁷ Szabó szerint „tapasztalat ugyanis, hogy a munkavégzés annál hatékonyabb, a munka eredménye annál színvonalasabb, minél szakszerűbben végzik.”²⁸

2. Problémák a háromtagú pertárgyfogalommal összefüggésben

Az előbb elmondottak alapján az látszódik, hogy a Pp. nem tartalmaz a tények előadása vonatkozásában a tekintetben, hogy az továbbra is a szubsztanciálási elméletre épül. Mégis a keresetlevelek részletességével kapcsolatosan felmerülhet annak túlzott formalizmusának veszélye. Az 1952. évi Pp.-ben a felperesnek az érvényesíteni kívánt jogot az annak alapjául szolgáló tényeknek és bizonyítékainak előadásával kell megjelölnie.²⁹

Ezzel szemben a Pp.-ben két változás is megfigyelhető. Egyfelől a törvény már érvényesíteni kívánt jogról, hanem keresettel érvényesített jogról szól, annak fogalmát meghatározva az értelmező rendelkezések között. Eszerint annak minősül az az alanyi jog, amelynek érvényesítését anyagi jogi jogszabály biztosítja [Pp. 7. § (1) bek. 11. pont]. Külön tanulmány tárgyául szolgál annak megvizsgálása, hogy milyen paradigmaváltást sugall, hogy a törvény már nem a keresettel *érvényesíteni kívánt jog*, hanem a keresettel *érvényesített jog* előadását követeli meg.

Másfelől pedig megjegyzendő, hogy a keresettel érvényesített jogot a felperesnek jogalap útján kell megjelölnie, amelyet a Pp. azon anyagi jogi jogszabályi rendelkezésként definiál, amely az alanyi jogot közvetlenül keletkeztető tényeket meghatározza és annak alapján az igény támasztására feljogosít [Pp. 7. § (1) bek. 8. pont]. A magánjogi rendelkezések ritkán szabályozzák ugyanakkor egyetlen helyen az alanyi jogot közvetlenül keletkeztető tényeket, valamint az azok alapján támasztható igényeket, így a konkrét jogszabályi rendelkezésre való hivatkozás csak az érvényesített alanyi jogot közvetlenül megalapozó rendelkezésre vonatkozóan követelhető meg.³⁰

Azzal, hogy a Pp. előírja a felperes részéről a jogalap előadását, azt követeli meg, hogy a felperes végezze el az előzetes szubszumciót (ún. anticipált szubszumció)³¹. Ez a háromtagú pertárgyfogalom bevezetését jelentette a magyar perjogban, ami korrelál azzal

²⁶ Az új polgári perrendtartás koncepciója (a továbbiakban: Koncepció), 12. p.

²⁷ PÁKOZDI 2017b, 345. p.

²⁸ SZABÓ IMRE: *Szakértelem és felelősség*. Jogtudományi Közlöny 2017/9. 377. p.

²⁹ NAGY ANDREA: *A keresetindítás*. In: WOPERA ZSUZSA (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz* 1. Wolters Kluwer. Budapest, 2016. 392. p.

³⁰ BRAUN PÉTER: *A kettős érvényesíteni kívánt jog a polgári perben*. Jogtudományi Közlöny 2021/3. 114. p.

³¹ Szakértői Javaslat, 289. p.

a magasabb féli felelősséggel, amelyet a jogalkotó a felektől elvár.³² Ez a tényelődások vonatkozásában ugyanakkor azt jelenti, hogy „a felperes jogi minősítése mellett a felhívott jogszabály törvényi tényállásából kiindulva azt kell vizsgálni, hogy a felperes annak valamennyi törvényi tényálláseleméhez hozzárendelte-e a saját tényállításait, illetve kérte-e a törvényi rendelkezéssel azonosítható-e.”³³

IV. A Pp.-novella hatása

A Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása (a továbbiakban: CKOT) egy határozatában rámutatott – még a Pp. eredeti szövege vonatkozásában –, hogy „[h]a a keresetlevél a 170. § minden pontjához tartalmaz valamit, de azok nem felelnek meg a törvény követelményének vagy nem teljes körűek, úgy hiánypótlás kiadásának van helye.”³⁴ A tényállítás és főleg a petitumot megalapozó tények részletezettségének mélysége a jogállítás és petitum jellegétől, tartalmától függően lényegesen eltérhet.³⁵ A polgári perben elsősorban a felperes határozza meg a jogvita tárgyi kereteit azzal, hogy milyen előadásokat tesz a keresetlevélben. A tényelődások részletességével összefüggésben a jogalkotó természetesen támaszthat a keresetlevéllel szemben követelményeket (és ez szükséges is), ugyanakkor a teljeskörű, részletező tényelődás álláspontom szerint nem életszerű, és annak megítélése nem is lehetséges. A bíróság ugyanis nem tudja megállapítani pusztán a keresetlevél alapján teljeskörűen, hogy minden tényelődást megtett-e a felperes.³⁶

Nem véletlen, hogy a jogalkotó a 2020. évi CXIX. törvény (a továbbiakban: Ppn.) megalkotásakor úgy döntött, külön rögzíti, hogy a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága szempontjából nem vizsgálható a keresetlevél érdemi részében előadott azon kérelem, állítás, illetve érvelés, amelynek értékelése az ügy érdemére tartozik, valamint az sem, hogy a felperes által megjelölt bizonyítékok, bizonyítási indítványok alkalmasak-e, illetve elegendők-e a keresetlevélben foglaltak alátámasztására [Pp. 176. § (6) bek.]. Ezzel a jogalkotó „mehúzza a bíróság vizsgálódásának határait a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága szempontjából.”³⁷ A tények és a bizonyítási eszközök vonatkozásában a Pp. értelmezése tekintetében a bíróság elindult az érdemi vizsgálat irányába a formai vizsgálat helyett. Ez a keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményéből (a továbbiakban: JECS) egyértelműen kitűnik.³⁸

Egyetértek azzal, hogy a bíróságok jogértelmezése a keresetlevél vonatkozásában túlzóan szigorú volt,³⁹ és ez részben indokolhatta is a módosítást. Ugyanakkor nem lehet

³² SZABÓ 2017, 376. p.

³³ ÉBNER 2018, 476. p.

³⁴ CKOT 2017.07.07:10.

³⁵ ZSITVA 2019, 406. p.

³⁶ PAKOZDI 2017, 346. p.

³⁷ WOPERA ZSUZSA: *Jogtudomány kontra jogalkalmazás? A polgári perrendtartás novelláris módosításának irányai*. Miskolci Jogi Szemle 2021/3. különszám 721. p.

³⁸ JECS 60–61. pp.

³⁹ ÚDVÁRY SÁNDOR: *Az első Pp. novella hatása az elsőfokú eljárásra*. Jogtudományi Közlöny 2021/3. 135. p.

figyelman kívül hagyni, hogy egyrészt a jogalkotó *felfogásbéli változást* követelt meg valamennyi jogalkalmazó részéről, valamint azt sem, hogy a Pp. *közens jogszabály*, azaz ha a törvény előírja az összes tény vagy bizonyítási eszköz előterjesztését, és a felperes ennek nem tesz eleget, akkor nem perrendszerű az előadása.

V. Összegzés

A szubsztanciálás elve vonatkozásában szükséges azt rögzíteni, hogy a rendszerváltozás után bár lezajlott egy paradigmaváltás a polgári perben (pl. rendelkezési és tárgyalási elv szerepe, a polgári per célja),⁴⁰ mégis vannak olyan szocialista elemek, amelyek – eltérő indokkal bár – de velünk maradtak. Ide sorolandó elsősorban a jóhiszemű pervitel elve, valamint a szubsztanciálás követelménye. Azt is érdemes kiemelni, hogy a teljeskörű tényelőadást már csak azért sem lehet kikényszeríteni a felperes részéről, mert ahhoz érdemi jogkövetkezmény nem társul. A visszautasítás ugyanis nem eredményez *res iudicatát*, valamint a felperes perfelvételi szakban tett első – összességében második – előadására a teljeskörűséget egyébként kikényszeríteni szándékozó Pp. 183. § (5) bekezdés szerinti pénzbírság nem alkalmazható.⁴¹ A szubsztanciálás elvének alkalmazása akképpen alakult, hogy ismét inkább az a cél került előtérbe, hogy a felperest lehetőleg teljeskörű előadásra kényszerítse. Éppen ezért a tényelőadások részletessége oldalán elegendő lenne az *individualizáció elvét alkalmazni*.⁴²

⁴⁰ ÉLESS TAMÁS – FARKAS ZSOLT: *A polgári perről a tárgyalási elv megközelítésének változásai tükrében*. Magyar Jog 2010/1. 4. p.

⁴¹ L. részletesen SZIVÓS KRISTÓF: *A felek eljárástámogatási kötelezettségének dogmatikai értékelése*. Jogtudományi Közlöny 2022/2. 74–75. pp.

⁴² ÉBNER 2018, 476. p.

KRISTÓF SZIVÓS

ÜBERLEGUNGEN ZU DEN INDIVIDUALISIERUNGS- UND
SUBSTANTIIERUNGSTHEORIEN IM LICHT DER NEUESTEN
UNGARISCHEN ZIVILPROZESSRECHTLICHEN KODIFIKATION

(Zusammenfassung)

Was „Grund des Anspruchs“ ist, war Gegenstand des im Wesentlichen erledigten Streits zwischen Individualisierungs- und Substantiierungstheorie. Die Individualisierungstheorie in ihrer klassischen Form sah im Klagegrund die Angabe der Merkmale, durch die sich das Rechtsverhältnis, aus dem geklagt wird, von anderen Rechtsverhältnissen unterscheidet. Die Angabe von Tatsachen hierzu war möglich, jedoch nicht zwingend erforderlich. Die Individualisierung war das Markenzeichen der Plósz'schen Zivilprozessordnung von 1911 (GA I von 1911). Für die Substantiierungstheorie ist der Klagegrund vollwertiger Bestandteil des Streitgegenstands. Sie verlangt die Anführung von Tatsachen. Danach wird der Klagegrund gebildet aus den Tatsachen, die rechtlich geeignet oder erforderlich sind, um den Schluss auf die Begründetheit des Klageantrags zu rechtfertigen. Die Substantiierungstheorie wurde im GA LIV von 1868 und Gesetz III von 1952 verwendet. Die neue ungarische Zivilprozessordnung (Gesetz CXXX von 2016) folgt auch die Substantiierungstheorie und beruht auf den dreigliedrigen Streitgegenstandsbegriff. Die ersten Jahre der Anwendung des Gesetzes waren durch eine Reihe von Problemen gekennzeichnet.